

Érték ítélet

Győri ítélőtábla és ügyészség

Vannak olyan épületek, amelyekkel kapcsolatban a méltóság kérdése teljesen természetes módon kerül elő. Egy bíróság feltehetően ilyen. A történeti korok épületeink tervezői éltek is a tiszteletkeltés építészeti kifejezésének teljes eszköztárával: nagy méretekkel, tágas terekkel, míves anyagokkal és gazdag díszítéssel palotaként pozícionálták épületeiket, így az oda belépő átérezhette, nem hétköznapi terekben jár.

Somogyi Krisztina

Mostanában több bírósági épület is készült: ennek részben oka, hogy 2003 óta újra működnek ítélőtáblák Magyarországon. Pécs és Debrecen után (Koller és Társa Tervező Kft.) Győrött is átadásra került az Itélőtábla és Fellebbviteli Főügyészség Patartics Zorán tervei alapján (Horváth és Patartics Építésziroda Kft.). Ezeket összességében nézve érzékelhető, hogy hazánkban nemcsak a bíróságok működése nem mutat folytonosságot, de az elvárások, lehetőségek és az építészeti gondolkodás is teljesen megváltozott: ma értelmezés kérdése, hogy milyen az az épület, amely bíróságként az adott kontextusban helyénvaló. Az építész igen nehéz, komplex feladattal szembesül: úgy tűnik például, hogy a jelenkor inkább csak vágyik arra, hogy a hétköznapiok kicsinyességéből kiemelkedő épülettel ünnepelje meg alapvető fontosságú intézményét, hiszen az ehhez szükséges feltételeket már nem igazán teremti elő. Győrött például az építészeti szabályozás közismert szűkkeblűségén és az anyagi

megszorításokon túl Patarticsnak (és minden pályázónak persze) azzal a ténnyel kellett szembesülnie, hogy a város a vasúti sínek és a várost átszelő főút közé, egy benzinkút fenekébe képzelte el új közigazgatásiirodai negyedét. A városatyák nem kevesebbet vártak el az épülettől, mint hogy az majd magához emeli környezetét, megoldja a terület bizonytalan identitását. A méltatlan helyszín a tervezéskor komoly erőpróba lehetett. Némi reményt adhat ugyan a belváros közelsége: talán a főúton áthaladók emlékképként még továbbviszik a város jellegét, így ezzel az érzéssel egészítik ki azt, ami a bíróság közvetlen szomszédságában nem fellelhető. Mert ott nemhogy más rangos épület nem található, de olyan értelmezhető épített közeg sem, amiből ki(felül)emelkedhetne a két új épület. Építészeti jellegéről szólni itt már önmagában is túlzás, hiszen a már említett adottságokon túl csak pár telephely és egy olyan ferdén ódalgó kis utca a valóság, amelynek karakterét már nem tudja megteremtteni a megmaradt két kis házikó. Úrként viselkedni ilyenkor nehéz, összetett dolog; hiszen beszédbe elegyedni nincs kívül, gőgös kívülrőlként, túlóltözött gentlemanként megjelenve viszont nevetségessé válhat minden gesztus. Patartics Zoránnak mégis sikerült megtalálnia a kellő arányokat: köszönhető ez annak, hogy a telekválasztásból adódó problémák az egyik legfontosabb

gondolati kérdéskörre váltak már a pályázat során. Tervein és a megépült házón is jól olvasható az a törekvés, hogy az ellentmondásokat feloldja, másfelől nem hivatkozva, nem nagyizolva, de mégis magabiztosan közvetítse a közfunkció jelentését a külvilág felé. És most koncentráljunk a bíróságra, mert a két épület közül ez a hangsúlyosabb, fontosabb, exponáltabb állítás: a nem túl nagy méretű, lényegét tekintve vakolt épület sajátos átmenetet képez a tárgyszerűen megformált műalkotás és egy hagyományos U alakú városi épület között. Összességében egyedi alkotásként, egyértelműen kortárs építészeti állításként van jelen. Ennek elsődleges eszköze a homlokzatok kidolgozottsága, tehát az a megformálás, hogy az épület burka általában nem azonos a belső terek határával. A háznak csak nyugatról van hagyományos értelemben vett fala, az épület a három másik irányból sokkal differenciáltabb módon fűzi egybe a külső és belső tereket. Mintha Patartics egy palástot kerítene az épület belső magja köré. Így az épület, bár érthető módon zárt, védi az ítélezés és az őrizetesk szállításának tereit, kívülről nézve mégsem elidegenítő falként, félelmet keltő tömbként emelkedik az utca emberé elé, hanem áttört, felnyíló külső felületeinek köszönhetően játékosan, mármár nyitottsággal kommunikál. Udvarias gesztus ez, amelynek

súlya majd akkor élhető meg igazán, ha egyszer más épületek is kerülnek erre a területre. A hagyományos sikkeli homlokzatok tapasztalatához képest ez a térben komponált összkép felkiáltójelként működik. A főút felől nézve kifejezetten dinamikus élményt ad a kettős fal, hiszen az autóval történő elhaladás során a két sík között igen változatos összefüggések adódnak. A látvány szokatlansága önmagában elegendő ahhoz, hogy felhívja magára a figyelmet. Igaz persze, hogy az épület legexponáltabb pontja külön hangsúlyt is kap: Patartics az északi sarokponton egy művészi igényrel megoldott ritmuskompozíciót, befordított kőlapokkal létrehozott falat épít. Szép pillanat. A kőfalat az északi homlokzat el- lentétes pontján a belső fal síkjában megismétli. S bár ez a repetíció a homlokzaton a kintről befele haladás irányát is mutatja (tehát jelentésként is megél), mégis csökkenti az ismétlés a felütésben rejlő erőt, a költészetből a hétköznapi szóhasználat irányába tolja vissza a megoldást. A külső burok áttört jellege egyben a díszítés-nem díszítés kérdésére is megoldást hoz. A homlokzatok sokfélesége, az említett térbeli kompozíció önmagában elegendő, megteremti az épület méltóságát. A középület rangját tehát nem díszítés és nem az anyagban (és annak rakásmódjában) rejlő minőség adja, hiszen Patartics háza egy kő lábazatról indított fehérre vakolt épület. A

vakolat alkalmazása azért is fontos, mert ez az anyag az elmúlt évtizedben ritkán jelent meg rangos középületen. Másfelől ennek köszönhetően kitűnik az is, hogy az építészeti gondolat minősége önmagában is kiemelhet egy épületet a közegéből. Tehát, hétköznapi eszközökkel is lehet újat mondani. És ha már a közbeszédnél tartunk, van ezen az épületen egy olyan elem is, amely időről-időre előkerül építészeti pályázatokban és épületeken, pl. városháza, színház, egyetem: ez az oszlopsor, amely itt mindkét épület Domb utcai homlokzatán megjelenik. A klasszicista palota portikusának átirata, úgy tűnik, olyan eszköz, amely erősen megtapadt mind az építészek, mind a laikusok emlékezetében, általa érhetően megfogalmazható a fontos intézmény jelentése. A győri ítéltábla esetében az oszlopcsarnok gondolat sajátos csavarral valósul meg: a lépcsők ugyanis a hagyományos térszervezéshez képest 90 fokkal elfordítva vezetnek a bejáratig, az épület sarkától a főhomlokzat közepéig. Ez egyértelműen arra válasz, hogy a bíróság elől hiányzik az a tér, amely attribútuma egy ilyen fontosságú középületnek. A megérkezésre való ráhangolódás folyamatát így furmánnyal kellett megoldani. A téralkotástól a legkisebb részletek megoldásáig fellelhető építészeti ötletek általában is jellemzőek, mindez elrejtíti a kötöttségeket és az adottságok kisztílúságát,

és összességében megemeli az épület jelentőségét. A belső térben például a fa ajtókeretek plasztikus megformálása felelteti, hogy egy szokásos középfolysós irodai szárnyban járunk. A tárgyalókban a rejtett lámpatestek és a klimatizálás nyílásai grafikai igénnyel rajzolják az álmennyezetet. A fa bútorok és nyílászárók közös színe a sötétbarna – e színválasztásban a megbízó ízlésvilága érvényesül –, hitelesen idézi meg a hajdanvolt bíróságok súlyosnak és robusztusnak érzékelt míves enteriőrjeit. A részletek kidolgozottságában, így például az egyedi tervezésű bírói asztalok vagy a lépcső kapaszkodója faborításának megjelenésében jól megfigyelhető, hogyan írható át a hagyomány a mai világba. Ez a transzponálás – tehát hogy tradicionális értékek újszerű módon kerülnek alkalmazásra – jellemző; ennek köszönhetően az épület és a belső terek egyszerre képesek hordozni több kor üzenetét és egyben áthidalódik az az úr is, amely a kortárs építészeti szemlélet és a magyar közízlés között érzékelhető. Nem tudom, hogy Patartics részéről vajon ez kommunikációs stratégia, avagy ösztönös gesztus, de talán ennek kiderítésénél fontosabb módszerének megértése. Lényegét tekintve tehát egy olyan építészeti rendszert, egy nyelvet épít fel, amelynek egyes szavai közérthetőek, ismertek, de mondattá szerveződésük rendszere összetett, újszerű, egyedi. Egyegy

elem több helyen (kissé módosult jelentéssel) is előkerül: az ítéltábla állításai például az ügyészség épületében visszahangoznak. Az összkép helyénvaló és egyértelműen sikeres, még akkor is, ha itt-ott Patartics talán túlbeszéli kissé mondandóját. A lényegét tekintve ugyanis fontos dolgokat akar és tud elmondani arról, hogy szerinte mi ma egy középület: a kereskedelmi központok és irodaházak megjelenésével szemben szellemiségével emelkedik a hétköznapi fölé. Nem agresszív kiáltozással, még csak nem is látványos anyagokkal akarja felhívni magára a figyelmet, hanem igazi úriemberként tudja, hogyan kell méltósággal viselkedni, s ezzel újszerű rendet teremt ott, ahol erre kicsi volt az esély. Vesztés helyzetből indulva szépen építkező érveléssel így lesz a Győri Ítéltábla és Fellebbviteli Ügyészség két épülete uralkodó minőség, magabiztos építészeti állítás. Érték egy elbizonytalanodott világban.

Megjelent: Alaprajz 2006/6